

Bemærkninger

om

den vilkårlige løsladelse.

Det i den foranstående artikel anførte andragende fra det Rhinsk-Westphalske fængselselskab og de i samme indeholdte udtalelser om den vilkårlige løsladelse og dens særlige anvendelse i Tyskland have i flere retninger en ikke ringe interesse. Jeg har derfor, trods de ofte tilbagevendende gentagelser og den derved fremkaldte bredte, anset det for rigtigt at optage det i dets helhed i tidsskriftet.

Dels er det nemlig et vidnesbyrd om den ihærdighed, opmærksomhed og interesse for fængselsagen, hvormed det nu over 50 år gamle Rhinsk-Westphalske fængselselskab med sine mer end 40 filialer virker. Dels er det, og dertil knytter sig den største interesse, et ikke betydningsløst bidrag til bedømmelsen af spørgsmålet om den vilkårlige løsladelse og særlig af dens anvendelse i Tyskland.

Den vilkårlige løsladelse stammer, således som det alt er oplyst i den i tidsskriftet givne fremstilling af straffesystemerne, fra England. Hovedsagelig var det praktiske hensyn, der gav anledning til denne slutning på straffens fuldbyrdelse, der væsenlig bestod i depor-

tation, idet man af hensyn til kolonierne, der modtog de deporterede, og til de deporteredes stilling der troede derved at handle i begge parters interesse. Da imidlertid deportationerne bortfaldt fra 1857, tvang nødvendigheden, at man manglede plads til det voksende antal af straffede personer, for en del staten ind på den vilkårlige løsladelses vej.

Sir Walter Crofton, da han fremkom med sit forslag til straffens fuldbyrdelse i Irland, føjede til sit progressive system, der havde en faktor mere end det Greyske i England nemlig overgangsanstalten, den vilkårlige løsladelse. Denne havde endnu ikke i England ført til de senere ved en utilbørlig benyttelse og slapt tilsyn fremkomne foruroligende virkninger, og den passede ganske naturligt som det sidste led i hans genialt udtænkte progressive system. Ved hans udmærkede udførelse af systemet fik også den vilkårlige løsladelse foden ind og blev snart følt som et moment i straffen, der havde en vis berettigelse.

I Tyskland indførtes derefter den vilkårlige løsladelse først. Den 5 August 1862 optog Sachsen den. På et møde af fængselsembeds mænd d. 4 og 5 Sept. 1867 i Dresden udtalte man sig for den, og efter forslag af den i Preussen i 1868 nedsatte kommission til udarbejdelsen af en straffelovbog blev den optaget i den tyske rigsstraffelovbogs § 23.

Den vilkårlige løsladelse er ligeledes bragt til anvendelse i Schweits i kantonerne Zürich, Argau, Zug, Luzern, Solothurn og Neuchâtel.

Iligemåde findes den anvendt i Danmark ved anordningen af 13 Febr. 1873 for straf, der fuldbyrdes i fællesskab. Endelig er den foreslået anvendt i Italien, såvelsom i Holland i det 1875 forfattede udkast til en ny straffelovbog, som imidlertid endnu ikke er

vedtaget og hvormed det har lange udsigter. I Østerrig er den ligeledes bragt i forslag for nogle år siden men forkastedes dengang af rigsdagen; nu findes den atter optaget i et nyt strafferets forslag, som endnu hviler i et udvalg.

Hvad forståelsen af den vilkårlige løsladelse angår, har der alt dannet sig afvigende opfattelser. I Englands og Irlands progressive system betragtes den kun som det sidste led i systemet, kun som en fortsættelse af straffen, den er det sidste moment af straffens fuldbyrdelse, som nærmer sig friheden såmeget som muligt. Straffen selv er først fuldbyrdet, når den idømte straffetid er udløben. Som følge heraf er det ingen egenlig benådning, der indtræder ved den vilkårlige løsladelse. Man har ikke villet lade domstolen afgjøre sagen for ikke derved at svække dennes autoritet og har derfor kun haft den udvej at henvise afgjørelsen til souverænenens benådning. Her fremtræder den således ikke som nogen idé, noget princip, men er kun som det sidste led i systemet en form, der minder om sit udspring fra rent praktiske hensyn.

En lignende opfattelse må utvivlsomt have været den gældende, da man i Danmark påbød den vilkårlige løsladelses indførelse; thi man vilde ellers ikke have kunnet bringe den frem ene ad administrativ vej, således som sket er. I den foran nævnte anordning af 1873 har man valgt den uheldige benævnelse „den betingede benådning“, som i sit begreb fjærner sig såre langt fra det karakteristiske i den vilkårlige løsladelse.

En anden opfattelse ligger til grund for den vilkårlige løsladelses udførelse i de øvrige ovenfor nævnte statssamfund, Tyskland og Schweits. Dette træder navnlig stærkest frem i Tyskland, hvor man tilnær-

melsesvis har opstillet den som en ret, der efter rigsstraffelovens § 23 endog fordrer individets egen indvilligelse. Her er det ikke en sidste form for straffen man vil lade fangen gennemgå; men man vil godtgjøre ham den mulige fejlregning, som den menneskelige retfærdighed eventuelt har gjort, da den pålagde ham den fastsatte straf. Man vil tage hensyn til hans individuelle karakter og naturel, forsåvidt som den gør sig gældende under straffens fuldbyrdelse. Man indrømmer den menneskelige retfærdigheds mangelfuldhed ved afvejelsen af straffens længde og overlader ham selv at levere beviset derfor. Skulde det imidlertid vise sig, at man har taget fejl af ham, ja så må han finde sig i at afsone sin straf helt ud.

I denne opfattelse ligger et princip, en idé som også har givet sig tilkende deri, at de retslærde have underkastet spørgsmålet en videnskabelig undersøgelse og søgt efter medier, hvorigennem den vilkårlige løsladelse kunde forenes med straffelovens bestemmelser. Således har den i retsvidenskabelig henseende fundet en varm forsvarer i professor i München Fr. v. Holtzendorff, i hans skrift „die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen“ (Leipzig 1861), og i professor Spranger i Leipzig, der i „die rechtliche Zulässigkeit der bedingten Entlassung“ siger: „Men selv om dommeren har en til virkeligheden fuldstændig svarende forestilling om udstrækningen af forbryderens strafskyld — og at komme dertil er ofte yderst besværligt — så findes der dog ingensinde nogen bro, som fører fra slig en forestilling til et bestemt antal år af frihedsstraf.“

Det er allerede i tidsskriftets fremstilling af straffesystemerne fremhævet, at den vilkårlige løsladelse er et fremtidsmoment af indgribende betydning i straffens idømmelse og fuldbyrdelse, og den oven-

for anførte opfattelse af den som et princip viser sandheden deraf. Skal nemlig straffevæsenet udvikle sig overensstemmende med det grundlag, hvorpå det såvelsom alle vor tids andre samfundsinstitutioner hviler, nemlig på de individet som menneske ifølge guddommelig og menneskelig ret tilkommende rettigheder, og der kan ingen tvivl være om, at det ikke blot skal men også vil udvikle sig i den retning, så må den betragtning uafviselig gøre sig gældende, at straffens varighed ikke alene kan betinges af dommens skøn efter lovens kun på abstrakte teorier om forudsætningen af det forbryderiske sindelag i den enkelte kategori af forbrydelser hvilende bestemmelser; men at det individuelle hos forbryderen må få indflydelse på straffens længde, et moment som væsentlig først kan gøre sig gældende under straffens fuldbyrdelse. Hovedsagen for samfundet og således også for loven må altid blive, at straffen, idet den fuldbyrdes, fører forbryderen tilbage til lovens standpunkt, så er hensigten nået, og ingenlunde udelukkende at en vis bestemt straffetid afsønes.

Deri ligger altså den vilkårlige løsladelses store betydning, at den er en udvidelse af individualiseringens princip, et princip uden hvilket ingen straf kan tænkes udført med et tilfredsstillende resultat, og et princip som hører vor tid og vor hele samfundsudvikling til i så høj en grad, at det ikke kan skydes tilside; det skal nok selv efterhånden gøre sig gældende i sine yderste konsekvenser. Når derfor advokat A. du Pasquier i en beretning om den vilkårlige løsladelse, som han afgav ved den Schweitsiske fængselsfor­ enings forhandlinger i Neuenburg 1872, har advaret for det farlige i at se kun en formindsket straffetid og en pengebesparelse i den vilkårlige løsladelse, så

vilde en sådan indskrænket opfattelse af dette store principspørgsmål vistnok kun indeholde en fare for den, der vilde gennemføre det i denne ånd, om man kan sige så.

Er det engang blevet erkendt, at vi i den vilkårlige løsladelse have med noget mere end et system eller et moment i et system at gøre; at der deri er tale om en idé, der synes at nærme sig grænsen for individualiseringen, så blive alle de grunde, som ere opstillede for at støtte den vilkårlige løsladelse, uden betydning. Da dette standpunkt imidlertid ikke kan kaldes almindeligt endnu, vil det være rettest at anføre de grunde, der, foruden de i tidsskriftets artikel „om den vilkorliga frigifningen“ anførte, fremhæves til fordel for denne sag. Man har således sagt, benådningsretten er alt en vilkårlig løsladelse, som ofte udføres med vilkårlighed; derimod anvendt på denne måde medfører den netop en begrænsning af sig selv. Ved afkortningen vil man støtte fangens stræben efter forbedring og på samme tid værne ham for faren ved en brat overgang fra tvang til fuldkommen frihed. Det af dommeren fastsatte længdemål af straf indeholder ved siden af det mål, som loven ubetinget fordrer, tillige et overskud; dette eftergives først, når det ved frihedens benyttelse er godtgjort, at en forbedring virkelig er indtrådt. Den vilkårlige løsladelse er en moralsk prøve, som, hvis den lykkes, beviser, at straffens fortsættelse var unødvendig.

På den anden side har man imod den vilkårlige løsladelse anført, at man vilde udelukke en hel klasse forbrydere derfra nemlig sædvaneforbrydere, såsom tyve. Den var en lokkemad, som derfor avlede beregning og hykleri hos fangen, og den indre kraft, man vilde kalde tillive, blev egoisme. Benådningen

kunde ikke kaldes en nådesakt, da den kunde tilbagekaldes.

Holder man sig til den sidst udviklede opfattelse af den vilkårlige løsladelse som et princip, er det klart, at man kan tale om dette princip, uden at tanken derfor med nødvendighed søger hen til det progressive irske system eller noget andet progressiv eller ikke progressiv system. Kortsagt den vilkårlige løsladelse bliver det bestemte system, som system betragtet, uvedkommende eller kan tilhøre til alle systemer. Netop fordi princippet for den vilkårlige løsladelse er af en indgribende betydning, netop derfor er det forbundet med store vanskeligheder at føre det ud i livet i harmoni med strafferettens teorier og straffelovene. Når man i flere samfund udenfor Irland og England så hurtigt har grebet dette moment i de progressive systemer, så ligger grunden dertil i det irske systems udmærkede udførelse under Crofton, og man overså, at dets anvendelse hvilede på en ganske anden opfattelse end den, der begyndte at gøre sig gældende udenfor Irland og England, og at gennemførelsen oprindelig lå i en mands hånd, der ikke nøjedes med et stykkeværk men så sagen som en helhed og gennemførte den som sådan. Hvad der derfor hidtil er gjort for at indføre og anvende den vilkårlige løsladelse må kun betragtes som forsøg, således som det blandt andet fremgår af den foran fremstillede anvendelse i Tyskland.

Opgaven for fængselsvæsenet er nu at søge det principrigtige i den vilkårlige løsladelse overført i de forskellige samfunds straffevæsen under en heldig og med landenes forhold stemmende form, en opgave som fremtiden først kan løse. Af den grund går det heller ikke an at tro, at når man kun opstiller de for-

skellige trin i straffen med vilkårlig løsladelse til slutten, så er sagen dermed klar.

Ved ordningen af dette spørgsmål er der et punkt, som jeg ikke kan forbigå, fordi dets betydning ikke må glemmes, og fordi det nødvendigvis må gjøres gældende, og det er cellestraffen. Cellestraffen står som en bro mellem fortidens hårde retsanskuelse om forbrydelsen og dens glubske, hensynsløse straffemåde og individualiseringens yngste led, den vilkårlige løsladelse, og den bro kan man ikke uden videre springe over. Ad den gjorde sig for første gang hensynet til det straffede individs ret og samfundets pligt ligeoverfor ham gældende, og dette hensyn udsprang af rent menneskelige og menneskekærlige bevæggrunde. Dette samme hensyn må ingensinde stilles i skygge i fængselsvæsenets udvikling for rent materielle og praktiske hensyn; thi så kommer man bort fra grundlaget, hvorpå hele samfundsudviklingen i mere end hundred år er bygget, og dette tillader udviklingen ikke uden at hævne sig. Menneskets sande sjælelige og moralske forbedring igennem straffens fuldbyrdelse det er og må blive fængselsvæsenets formål. Derfor kan og må cellestraffen heller ikke stilles i skygge af den vilkårlige løsladelse. De ere begge hovedmomenter i nutidens og fremtidens straffevæsen, og i dem ligger vejen, hvorad udviklingen skal gå. Cellestraffen må først komme til sin ret i videste udstrækning som opdragende moment, førend der kan og vil blive tale om den vilkårlige løsladelses sande betydning for fangen og samfundet.

Hvad nu den måde, hvorpå den vilkårlige løsladelse anvendes udenfor Irland og England angår, da er den meget forskellig fra disse to landes og indbyrdes meget forskellig. Det første ligger selvfølgelig

i den foran fremstillede forskellige opfattelse af selve sagen; idet den i England og Irland simpelthen er et sidste led i det progressive system. Således er den af alle de øvrige stater ene anvendt i Danmark, hvor man har indført hele det irske system næsten konsekvent men rigtignok uden særlige anstalter for fælles- og overgangsstadiet, hvad man andre steder, også i Irland, har anset for en ubetinget nødvendighed særlig for det sidstes vedkommende. I de øvrige foran nævnte europæiske statsamfund derimod har man enten føjet den vilkårlige løsladelse til de alt bestående systemer, således som de udførtes i de dertil indrettede anstalter, eller man har læmpet systemerne derefter og søgt at frembringe en gradation i straffen, — således i Schweits. — Man har derved fået en meget forskellig forberedelse til den vilkårlige løsladelse og den hele ordening kan derfor med god grund kaldes forsøg. I Tyskland ere forholdene for så vidt de samme, som man har nøjedes med at optage bestemmelsen om den vilkårlige løsladelse i rigsstraffelovbogen og overladt det øvrige til de enkelte stater selv. Tyskland er derfor i fængselsvæsenet kun et broget prøvekort med cellestraf indtil 3 år og vilkårlig løsladelse tilfælles. I en henseende skiller Tyskland sig fra hele den øvrige verden i udførelsen af den vilkårlige løsladelse, den nemlig at denne indtræder for fangen, som har opfyldt sine forpligtelser under straffen og indstilles til løsladelse, i det mindste efter rigsstraffelovbogens § 23 som en slags ret, medens den ellers overalt kun kan ske ved souverænenens benådning. Om fortolkningen og benyttelsen af denne § 23 har den foregående artikel om forholdene i Tyskland oplyst adskilligt, som det er af interesse at se lidt nærmere på.

I de i den nævnte artikel anførte udtalelser af

fængselsembeds mænd indrømmes det, at anvendelsen af den vilkårlige løsladelse i begyndelsen har været benyttet i for stort omfang; men de for Preussens vedkommende for de senere år anførte tal vise unegtelig en meget brat tilbagegang. Det kan derfor ikke negtes, at, således som forholdene ved rigsstraffelovbogens § 23 nu engang ere, blive beklagelserne fra fængselsbestyrelsernes side over benyttelsen af den vilkårlige løsladelse i Preussen fuld berettigede. Der er ingen tvivl om, at ligesom der stadig i regeringens udtalelser og i forhandlingerne i Preussens landdag viser sig en tendens til fordel for cellestraffen, således føler man, at der er begået en fejl ved at optage den vilkårlige løsladelse i rigsstraffelovbogen som en slags ret for fangen. Det er imidlertid en for det hele forhold meget uheldig vej den preussiske regering er slået ind på ved næsten gennemgående at afslå den vilkårlige løsladelse, og det kan heller ikke være vejen til at komme bort fra selve sagen på.

Skal der være tale om at anvende den vilkårlige løsladelse, så bør den ganske vist for tiden kun fremtræde som en benådningsakt, der fordrer de betingelser af en vis straffetids afsoning, god opførsel og sand forbedring under straffen, erhvervet virksomhed ved løsladelsen og tilbagekaldelse, når de overtagne forpligtelser ikke overholdes af den løsladte, som opstilles for opnåelsen og bevarelsen af den vilkårlige løsladelse. Derved undgås de uheldige følger af et afslag; men på den anden side udeblive også de formelle fordele i retning af god disciplin, som følge af, at løsladelsen forudsættes af fangen.

Der er af den preussiske regering bragt et andet synspunkt frem ved anvendelsen af den vilkårlige løsladelse, som muligt kan blive af betydning og i hvert

tilfælde må blive genstand for en nærmere undersøgelse, førend det enten vil blive afvist eller optaget, og det er spørgsmålet, om ikke den vilkårlig løsladte bør påtage sig forpligtelsen til at underkaste sig en eventuel tilbagekaldelse for et længere tidsrum end den tilbagestående, uafsonede straffetid.

Jeg har før sagt, at fangens forbedring det er straffens egenlige formål; men derved skal dog ikke være sagt, at hensynet til fangens forbrydelse som sådan skydes tilside. Forbryderen skal straffes. Længden af straffen bestemmes efter mange momenter, som hans tidligere liv, om han er straffet tidligere, forbrydelsens slags og kategorien, hvorunder den hører. Disse momenters betydning for straffens udmåling ere afvejede efter på videnskabelige undersøgelser støttede regler og kunne derfor ikke være ligegyldige eller betydningsløse.

Ved den vilkårlige løsladelse eftergives en del af straffetiden såvel for at bøde på den menneskelige retfærdighed som for at lade individet komme til sin ret. Ganske vist er løsladelsen betinget og kan tilbagekaldes; men den løsladtes stilling er dog en ganske anden, måske tildels hidført ved bedre evner, større udvikling, end dens, der må blive under straffen til dens udløb. Den løsladte opnår derved en begunstigelse af en særdeles stor betydning for hans hele liv, og det kunde derfor synes ikke at være nogen ubillig fordring, at han, når han får friheden til at røre sig påny i livet, friheden til at søge sit hjem og sin gerning, må betale for denne frihed med at påtage sig en længere tids tilbagekaldelse, end den tilbagestående straffetid udgjør. Selvfølgelig måtte det i så tilfælde gælde, at han i tilfælde af tilbagekaldelse dog ikke skulde afsone mere end den eftergivne straffetid.

Herimod kan vistnok indvendes, at løsladelsen før straffetidens udløb, som netop fornemlig skal betinges af en virkelig sædelig forbedring, altid vil føles som en byrde, der i mange tilfælde kan blive mere trykkende, end opholdet i straffeanstalten vilde være, og at det derfor vilde være at tage med den ene hånd hvad man gav med den anden, når man vilde forøge denne byrde udover en længere tid. Man kan ganske vist gøre den samme bemærkning om fangen, der løslades efter endt straffetid. Han vil i de fleste tilfælde føle et tryk i længere tid efter udstået straf, ude i livet, hvilket først lidt efter lidt hæves ved hans egen lovlige færdsel. I den retning har samfundets bestyrelse ingen forpligtelser ligeoverfor den løsladte. Her er det samfundet selv, der gennem fængselselskaberne søger at jævne vejen for den, der selv vil hjælpe til.

Der bliver imidlertid altid den forskel på den fanges stilling, der efter endt straffetid træder ud i livet, og dens, som går ud med sin egen og samfundets bevidsthed om, at han bærer et bånd om sin fod, der kan trækkes til, når han ikke passer meget nøje på i al sin færdsel. Deri må der altid blive noget meget trykkende selv for den, der har den bedste villie. Jeg skal ikke tale om, hvorledes dette bånd kan benyttes af enkeltmand til at gøre individet ufri i hans handel og vandel. Ja, hvis man kunde flytte den løsladte fange langt bort fra straffeanstalten og stedet, hvor han hører hjemme, så lod sagen sig langt bedre ordne.

Vil man imidlertid hævde retten til den vilkårlige løsladelse i kraft af individualiseringens princip, og det mener jeg må være den grund, hvorpå man i

dette spørgsmål altid må stå, så forekommer det mig, at der ikke kan blive tale om nogen forøget tid for den vilkårlige løsladelses tilbagekaldelse udover den tilbagestående straffetid, uden at man derved gjør brud på selve det princip, i kraft af hvilket man hævder den vilkårlige løsladelse.

Ved anvendelsen af den vilkårlige løsladelse er der blandt andre spørgsmål to, som det bliver nødvendigt at komme på det rene med, og som også allerede ad erfaringens vej ere blevne belyste, uden at der imidlertid derfor i så henseende er opnået nogen ensartethed eller fasthed.

Det er spørgsmålene om hvorvidt den vilkårlige løsladelse bør indrømmes alle fanger uden hensyn til den forbrydelse, hvorfor de ere dømte, og om den bør indrømmes i enhver frihedsstraf uden hensyn til dennes udstrækning.

For det første spørgsmåls vedkommende, om den vilkårlige løsladelse bør indrømmes alle fanger, må det erindres, at recidiver kan der ved en almindelig besvarelse heraf ikke tages hensyn til, fordi deres behandling altid vil være en særegen. Den almindelige erfaring hos fagmænd er i den sag, at lejlighedstyvene, sædvaneforbryderne, om dette udtryk ellers kan bruges, ere dem, der udgjøre hovedstyrken iblandt recidiverne. Disse ere i almindelighed enten unge, løse og ubefæstede eller sløvede, forjaskede og fejge naturer, der vanskelig tage sig sammen uden efter gentagne straffe eller også aldrig. Disse har man derfor i almindelighed ment burde udelukkes fra opnåelsen af den vilkårlige løsladelse. Denne opfattelse har også gjort sig gældende i det progressive system, som det udføres i Irland, England og Danmark, således som det nedenfor skal vises ved omtalen af det andet spørgsmål.

I de øvrige stater, hvor den vilkårlige løsladelse benyttes, er der derimod ikke taget hensyn dertil, skøndt reglen i dens almindelighed erkendes. En modsætning til tyvene danne i almindelighed de fanger, hvis forbrydelser ere begåede i affekt eller af vindesyge, kortsagt have en kvalificeret karakter, således mordere, barnemordere, falsknere, falskmøntnere, brandstiftere m. fl. Hos disse have nemlig ofte abnorme sindstilstande gjort sig gældende, de ere ofte anderledes kraftige naturer, hos hvilke man kan vente stærke omslag, når de bearbejdes og behandles på rette måde. I så henseende skal jeg henvise til de i Knorrings artikel „om vilkorliga frigifningen“, tidskriftets B. 1, S. 75, anførte oplysninger om straffeanstalten i München under Obermaiers ledelse. Fra 1843-45 frigaves af denne straffeanstalt 246 fanger, hvoraf 189 vare dømte for kvalificerede forbrydelser.

Er man enig om, at tyvene i særdeleshed ikke bør indrømmes den vilkårlige løsladelse, fordi de falde lettest tilbage og ere de usikreste ude i livet, ligesom de ofte ere de bedste indenfor fængselsmuren, så ligger deri egenlig besvarelsen af det andet spørgsmål, om den vilkårlige løsladelse skal indrømmes uden hensyn til straffens varighed. Det er nemlig hovedsagelig de første straffe for tyveri, der ere de korteste. Følgen bliver altså, at man kommer til den regel, at for de kortere straffetider kan den vilkårlige løsladelse ikke indrømmes. Skal den anvendes i så tilfælde, må det ske med stor varsomhed. Denne regel er imidlertid heller ikke opstillet overalt. I England og Irland fordres mindst 3 års idømt straf, for at der kan blive tale om vilkårlig løsladelse; i Danmark 7 år. Dette sidste udspringer af, at det progressive system med vilkårlig løsladelse kun anvendes på fanger dømte til tugthus-

arbejde, og tugthusstraf på få år vil i almindelighed kun blive tilkendt recidiver, navnlig tyve.

I Tyskland derimod bestemmer § 23 i rigsstraffelovbogen, at den vilkårlige løsladelse kan tilstås, når mindst 1 år er afsonet, og i Zürich tilstås den med $\frac{1}{2}$ for 1-2 år. I almindelighed er varigheden af den vilkårlige løsladelse progressiv voxende med straffens voxende åremål. Kun i Tyskland gælder det som almindelig regel, at $\frac{3}{4}$ af den idømte straf kan tilstås som vilkårlig løsladelse.

Som det ses er der altså i de sidst nævnte statsamfund ikke taget noget hensyn til, om straffen er kort eller lang. Og dog ligger der også af den årsag noget begrundet i at unddrage de korte straffe fra den vilkårlige løsladelse, fordi disse i almindelighed ere de første straffe, som individet idømmes, og disse bør afsones fuldt ud for ret at lade individet føle hele vægten af sin brøde. Jeg har derfor altid følt det som noget ukorrekt, noget meningsløst, at individet, som er idømt f. ex. 1 års fængselsstraf, ved hans første indtrædelse i straffeanstalten, eller måske alt ved dommens forkyndelse i varetægtsarresten modtages med, at den idømte straf kun betyder 8 måneders cellestraf, en slig afkortning er jo nemlig mange steder, hvor straffen afsones i celle, almindelig. Derved svækkes på forhånd ikke blot agtelsen for loven men tillige den alvorlige, undertiden vel også overvældende stemning, hvori straffens forkyndelse har bragt individet. Det afskrækkende ved straffen, det punkt, som netop skulde opretholdes til den yderste grændse ved den første strafs afsoning og dobbelt ved straffens begyndelse, det taber derved overmåde meget af sin helbredende kraft og det på et tidspunkt, hvor udsigten til forbedring er størst.

To betingelser er der, som den vilkårlige løsladelse med nødvendighed fordrer tilstedeværelsen af for at kunne udføres med de bedst mulige resultater, og som i almindelighed ikke ere tilstede, nemlig politivirighedernes skarpe og forstandige tilsyn og samfundets interesse for spørgsmålets heldige løsning. I almindelighed lyder klagen over, at tilsynet er forsømmeligt og uforstandigt. Derved svækkes institutionens virkninger, idet tilbagefaldene blive flere, og dette virker atter tilbage på samfundets interesse. Uden disse to faktoreres dygtige og varme tilslutning lader sagen sig slet ikke realisere. Opfordringen er derfor stor til også i så henseende at gå frem med forsigtighed ved indførelsen af den vilkårlige løsladelse, og opgaven må først og fornemmelig blive at oplyse og vinde interesse for spørgsmålets store betydning. Om vi i norden i den retning ikke ere dårligere stillede end de fleste andre samfund, så ere vi i hvert tilfælde heller ikke bedre stillede.

Vende vi os sluttelig til bedømmelsen af den vilkårlige løsladelse, således som den udføres i Tyskland, og således som den fremtræder i de i foranstående artikel aftrykte udtalelser af tyske fængselsmænd, så lyder der i deres almindelige udtryk fornemmelig en ros over den vilkårlige løsladelse som et middel til at gennemføre en bedre disciplin end før i straffeanstalterne. Dette er let forståeligt i et land, hvor fællesfængsler udgjøre største delen, men er dette ene eller en af hovedsiderne i princippet, så stiller cellesystemet fængselsbestyrelserne i hvert tilfælde ligeså gunstigt om ikke gunstigere. Dette sidste bliver uimodsigeligt tilfældet, når den vilkårlige løsladelse afslås. Heri kommer netop en af skyggesiderne frem ved forholdet, således som det er i Tyskland, og det

ikke blot i disciplinær henseende, hvor sagen jo endog kan blive alvorlig og betænkelig; men navnlig fordi et skuffet håb, og det håbet om den smilende, lokkende, sollyse frihed, i et alvorligt og af tilstanden bevæget sind, hvori de gode forsætter ere blevne til villie og kraft, bag fængselsmuren slår et dommedags-slag, som der hører ganske andre nerver af stål end ude i det fri liv med dets vekslende indflydelser og stemninger, og en ganske anden åndelig elasticitet til at bære, og som kan få uoprettelige følger for individet. Hos den, der kuu på skrømt eller af beregnende klogskab har bragt det såvidt, at han venter at se beregningen slå til, vil skuffelsen i mange tilfælde føre til glubskhed eller anden udskejelse og altså gjøre individet slettere.

Sagen er, og derfor ligger der netop i den fremdragne disciplinære side af principet en af dets største skrøbeligheder, at den vilkårlige løsladelse let kan blive en lokkemad, særlig når den som i Tyskland er opstillet ved lov som en ret, der til en vis grad kan forudsættes. Fangen er et barn i sin higen efter friheden. Han tæller årene, månederne, dagene ja selv timerne, som ere tilbage, og tænker han sig muligheden af, at dette tal kan forringes, og endnu mere, siger man ham, at der er en mulighed for en tidligere frihed, da bliver hans urolige higen ligesom barnets, der alt om mandagen spørger, om det er den længselsfuld ventede søndag „imorgen“.

I bilag 6 til den nævnte artikel er der sagt, at den vilkårlige løsladelse er en spore til at gjøre den muligvis tilstedeværende energi frugtbringende og til at vække den slumrende. Dette kan være en sandhed, men i mange tilfælde vil den ikke være det. Ligeoverfor korte straffe må den i den henseende blive

betydningsløs; thi selvfølgelig ser fangen lettere ud over den korte straffetid til løsladelsens øjeblik — og derfor blive de korte straffe så let betydningsløse — end når der ligger år imellem. Efter min erfaring vil det kun blive enestående tilfælde, i hvilke den vilkårlige løsladelse vil være istand til at vække den slumrende energi under en kortere straffetid, når ikke straffens fuldbyrdelse i det hele taget er istand dertil.

I bilag 9 sammesteds er hensynet til de sociale forhold i livet fremhævet som et moment af betydning for den vilkårlige løsladelses anvendelse; men også heri ser jeg væsenlig kun et fejlsyn på sagen. Det er og skal ikke være alle disse fremhævede materielle, formelle og ydre sider af fangens forhold, der skulle være de afgjørende for anvendelsen af den vilkårlige løsladelse. Overhovedet synes det at fremgå af de fremhævede udtalelser, at medens man i rigsstraffelovbogen har set spørgsmålet fra et principielt synspunkt men vistnok er gået for rask tilværks ved indførelsen, så ses den vilkårlige løsladelse hovedsagelig af fængselsbestyrelserne fra et mere formelt synspunkt. Kortsagt man har forhastet sig i Tyskland, og som man reder, så ligger man.

Af alt, hvad der i det foregående er bemærket, må det fremgå, at den vilkårlige løsladelse bærer i sig et princip af den mest indgribende betydning for det individ, som ved sin færd har bragt sig selv under loven og dens tugt. Dette princip må derfor med nødvendighed finde et udtryk såvel i strafferetten, hvilket hidtil ingensteds er sket — thi det bliver ingen fyldestgørelse af princippet at indføre det i al almindelighed i en lovparagraf — som også i fuldbyrdelsen af straffen; hvilket efter det foregående heller ikke kan siges at have fundet sted. Begge disse momenter

forening til et sandt udtryk for principet bliver en nødvendighed for dets varige og heldbringende indførelse i det praktiske liv. Med eller mod sin villie er man ikke kommen længere end til at give det den almindelige form, som det efter sin natur nødvendigvis må få; men det ligger deri, at man er begyndt med formen, en årsag til, at principet let tabes af syne. At man ikke desto mindre kan opvise gode resultater er kun et bevis mere for principets sandhed. Problemets løsning, som forudsætter en forøget interesse og kundskab i den retning hos publikum og øvrigheder, vel organiserede og energiske fængselselskaber, forbedrede og udvidede fængselsanstalter, et meget mere udviklet fængsels personale ligened til den laveste betjent, end der nu i almindelighed haves til rådighed, en reform af strafferettens straffebestemmelser og en reform af straffens fuldbyrdelse, er og bliver retsvidenskabens og fængselsvidenskabens store fremtidsopgave.
